

Szerkesztőségi iroda:
Csik-Szereda
Györgyjakab Márton
könyvkereskedése
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények,
előfizetési pénzek és hír-
dítások küldendők.

CSIKI LAPOK

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI HETI LAP.
MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 frt.
(Külföldre) 6 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
Hirdetési díjak
a legolcsóbban számítanak.
Bélyegdíjért külön minden
beiktatásnál 30 kr.
Nyilttári cikkek
soronként 10 kr-ért közöl-
tetnek.

Felelős szerkesztő: Dr. Bocskor Béla.

Kiadó tulajdonos: Györgyjakab Márton.

FÜMUNKATÁRSÁK: Hochschild Lajos Gyergyóban.

Vitos Mózes a központban.

Embery Árpád Udvarhelymegyében.

A munkásviszonyok és kivándorlás megyénkben.

III.

Említem-e itt újra és folyton ismételve, hirtokviszonyainkat s gazdálkodási rendszerünket? Hiszen földünk jó nagy része most is miveletlenül és kihasználatlanul hever az ázsiai állapotok miatt. Ha szántóterületünket tagosítás után belterjesebben tudnók használni s annak 53 százaléka nem heverne ngarnak, vajjon nem többen élhetnének meg annak jövedelméből s vajjon nem kétszer annyi munkás kezet tudnánk-e foglalkoztatni akkor itthon? Vajjon a belterjes gazdálkodás nem kétszerezné-e meg állatlétszámunkat s nem teremtené-e virágzó állattenyésztést, melyre utalva vagyunk, de melyet ma csak a szabad természet isteni kegyéből üzünk, — mert csak annyi állatot tarthatunk, a memyinek a szabad legelők és a természet gondozta kaszálók önként adják az élelmet? Hát erdei és havasi dús legelőink nem egyedül az isteni gondviselés kegyéből táplálják-e állatainkat? Fordítunk-e vagy fordítottunk-e valaha legkisebb gondot azokra? Vajjon valaki valahol dobott-e csak egy hengergő követ tovább, vagy tisztított-e meg csak egy talpalatnyi tért az ott rothadó fáktól és galyaktól azért, hogy a legelő tágnuljon és tisztuljon? Vagy a közlegelők rendszeres avagy rendszertelen trágyázásával valaki törődött-e valaha nálunk? És mégis azt képzelik, hogy sokan vagyunk s nem tudunk élni e területen!? Nem tudunk élni azért, mert elmaradott gazdasági állapotainkban ma-holnap tulszárnyaltatunk még a szomszéd keleti tartományok által is. Ha a nemzetek nagy versenyében mi tovább is azon állapotok közt vagyunk kénytelenek tengődni, melyet őseink magunkkal hoztak Ázsiából, csoda-e, ha elkoldusodunk

s csoda-e, ha folyton jajgatunk és könyörgünk kormányánál és sajtóban, hogy segítsen rajtunk, mert elveszünk!?

Meg is van a jóakarát úgy a kormányban, mint a nagy magyar társadalomban s magában a törvényhozásban is, hogy a székelység bajait orvosolja. De mit ér ez nekünk, ha bajaink gyökerét soha sem orvosolja senki, hanem csak afféle zsibbasztó szereket kapunk orvoslásul. Majd a munkásokat, majd a családokat csalogatják az ország belseje felé, majd az iparosokat kecsesgetik munkára vállalatokhoz, de azt a 22,000 földbirtokost, kié a föld s ki nem képes tovább küzködni a tulszárnyaló áramlattal, nem támogatja senki. Viszonyain nem lendít semmiféle intézmény, semmiféle törvény. Az adó szaporodik. Egyes községekben a pótdadó az 50 százalékot is felülmulja. Miből fizesse azt az a gazda, a kinek megélhetését most is éppen annyi és oly intézmény támogatja, mint ezelőtt felszázaddal, mikor nem volt pótdadó s mikor az egyenes adó is a mainak 5 százaléka volt.

Mert hogy gazdasági megélhetésünk alapját képező állapotaink gyökerében maig is éppen azon fokozatban állunk, mint ezelőtt fél századdal, azt nálunk senki sem fogja kétségbe vonni. Sándour István rabonbánnunk idejében is ugyan ilyen két forduló ugarrendszert követtünk s ugyanezen térségen gazdálkodtunk, legfennebb most nagyobb a szántóterületünk, mert a hegyoldalokból kipusztítottuk a rengeteg erdősegeket és felszántottuk a helyét minden második csztendőben s legfennebb most modernebb ekékkel és boronákkal porhanyítjuk a földet, mint akkor ősapáink, de gazdálkodásunk rendszerében alig tettünk változást. Hogy lehessen most hát boldogulnunk ugyanazon alapon és ugyanazon rendszerrel?

Mikor a székelység bajait orvosolni látom olyképpen, hogy egy-egy csapat munkást ide, meg amoda visznek és küldnek, úgy képzelem, mint azt a tékozlót, ki mikor mindenét elverte, azzal fenyegetődzik, hogy öngyilkos lesz, feltarisnyálják pénzzel, hogy felejtse a kétségbeesett gondolatokat. Természetes, hogy legboldogabb gondoljai közé fog tartozni az újra tarisnyált pénz is minél rövidebb időn elverni és annak nyakára hágni s akkor megint elől kezdődik a jelenet.

A kikecsesgetett munkások is szereznek egy csepp pénzmagot s azzal hazajönek. Két hét múlva újból ott állanak, a hol azelőtt. Az ilyen orvoslás nem ér semmit. Néhány paragrafus törvény kell nekünk erre legelőbb is, hogy gondoskodjunk azokról itthon. Módot kell nyújtani arra, hogy az egész Székelyföldet hálózza be a vasút! s hogy kihasználatlan erdőterményeink hivatott vállalatok által értékesítenek s hogy különböző gyárak létesítése által a netán fölösleges kézi munkaerő foglalkozást nyerjen. Így megmentjük fajunkat s meg leszünk kimélve azoktól az ok nélkül való töprenkedésektől, melyekkel azt az úgynevezett székely kivándorlást állandóan kísérik.

A kitelepítők kishittségénél csak az 5k jámborságuk és a székelység iránt táplált jóindulatuk nagyobb.

Végtelenül csodálkozom az E. M. K. E. komoly és tudós férfain, kik a kitelepítés kérdésével most is mindegyre foglalkoznak, de a kérdés azon oldalát, hogy a székelyek bajain itthon miképpen lehetne segíteni, nem igen vitatják meg. — A társadalom érdeklődésén e kérdés iránt egy cseppet sem csodálkozom, mert az könnyen hiszen és könnyen lelkesedik a tetszetős ideák iránt.

A „CSIKI LAPOK“ TÁRCZÁJA.

—***—

A menyecske és Exelsior.

(A Csikszeredai Műkedvelő-Társulat 46-ik előadása.)

Két dolog van a világon, a mihez minden ember érteni akar: a doktorság és a szini kritika; ha a fejünk, gyomrunk, vagy bármely testrészünk baj, minden ember más-más gyógyszert tud ajánlani meggyógyítására, anélkül, hogy hasonló esetben az ajánlott gyógyszert önmagán alkalmazni megkísértené; így van ez a szinbírálat is; s aki a belépti díjat megfizeti nemcsak jogot formál a bírálatra, de határozott tehetséget is vél magában láppangani e nehéz feladatra; pedig minden művészet közül a szinművészet az, melyet sokkal könnyebb nézni, mint megcselekedni, és sokkal nehezebb megcselekedni, mint elbírálni. — Hivatott színészekkel szemben természetesen a szigorú bírálat nemcsak jogosult, de feltétlenül szükséges is, mert a színész alkotása pillanatában öntudatlanul is követhet el olyan hibákat, melyekről a szigorú bár, de jóakaratu és objektív bírálat figyelembevétele után könnyen leszokhatik; de fájdalom, a modern kritikának az a sajátsága, hogy inkább szigorú, mint alapos; — inkább felületes, mint objektív; — inkább az egyént, mint az egyén által nyújtott művészetet teszi bírálat tárgyává, és így az egyén nem vonhatja le magának a tanulságot a szerep jövődjé megalkotásánál.

Műkedvelőkkel szemben a bírálónak sokkal könnyebb a helyzete és feladata; itt a jó akaratot, a szorgalmat, buzgalmat feltétlen elismeréssel kell jutalmazni, mert a műkedvelő saját mulattatásán kívül mindig valamely jótékony ügy szolgálatában, — igyekszik másokat, — közönséget — mulattatni és ha ezt el nem éri, nem az ő hibája, hanem azon közönségé, mely már azon eleve föltett szándékkal látogatja a műkedvelői előadást, hogy tulszigoru bírálatot fog alkalmazni; és ha már valaki eleve elhatározta, hogy nem fog mulatni, azt még csiklandozással sem lehet kacszársra birni.

A műkedvelő hölgyek és urak tehát nyugodtak lehetnek; s mint az előzetesen mondottakból láthatják, nem lesznek tulszigoru bírálójuk; feladatuknak ők képezik a könnyebb részét; sokkal nehezebb lenne az előadott darabok részletes bírálata, ha ugyan abba érdemlegesen belebocsátkoznám; de van bennem annyi praktika, hogy ezt a t. szerkesztő ur határozott felkérése daczára sem cselekszem meg. Miért is fárasztanám magamat, az olvasót és a nagynevű szerzőt; s kik a darab iránt érdeklődtek, azok megnezték az előadást, tudják a meséjét és megalkották már maguknak az egyéni véleményüket, melyet semmiféle sophistikus bírálattal változtatni már nem lehetne; s kik távollétükkel tündökölték és a jótékony czélt néhány forinttal megkárosították, azoknak nem szerezem meg azt az örömet, hogy bírálatomból a

darab meséjét és tárgyát díjtalanul ismerjék és élvezzék.

Én azt hiszem, a nagynevű szerző, e székely furlanggal kiesztelt bírálatommal annál inkább meg lesz elégedve, mert neki, ki a mesét és a tárgyat ismeri, sub rosa megsugom, hogy a darab, már t. i. „A menyecske“ erőteljes alakokból, néhány hatásos jelenetből áll; nyelve zamatos, magyaros, helyenkint — a drámai részletekben — erőteljes, és színészekről előadva, a jellemek tisztább kidomborításával, a műsoron is tarthatná magát. A monológokról már nem ez a véleményem; tagadhatatlanul szép a madarak szerelméről írott idylli részlet, de ez is inkább olvasva, gyakorolható nagyobb hatást.

A közreműködők mindegyike teljes odaadással támogatta a nagynevű szerzőt, és Molnár György mint rendező is meg lehet elégedve, kicsinyke buzgó táborkarával; Lakatos Mihályné, T. Nagy Imréné, Sprencz Helén, Pap Györgyné, Orbán Netti urhölgyek; — Péter Árpád, Jakab János Balló Gábor és Darvas Béla urak valóban lelkismeretes és elismerésre méltó buzgalmat fejtettek ki, és részolgáltak a tapsokra, melyből mindegyiknek bőven kijutott.

Az est hangulata kitünő volt; sőt hajnal felé már szilajságba is csapott át, mert derék hölgyeink nemcsak a szinpadon, de a kivilágos virradtig tartó táncban is elvitázhatlan érdemeket szereztek maguknak.

Verülés.

C S A R N O K.

A sors szerelője.

ELBESZÉLÉS.

Irta KRITSA KLÁRA. 5)

V.

A mulandóság tengerében újra eltűnt 2 év. Oh e két év Emiliára nézve a megpróbáltatások és gyötrelmek időszaka volt.

Azon naptól számítva, melyen a jeggyűrűt visszaküldték, egy évre a Wertheim-kasszát reggel teljesen kirabolva találta atyja, a ki halálsápadtan kiáltá:

— Tönkre vagyok téve!

Aztán eszméletlenül rogyott össze.

Két emberre bizonyult a büntett elkövetése. A könyvvezetőre, a ki eltűnt, sehol nem akadtak nyomába és — Havasi Oszkára, a ki ily sorokat hagyott hátra:

„Völgyi Arthur ur! Ön most egy éve mult, hogy visszaküldte jeggyűrűmet. Nos ez nem nagy baj rám nézve, mert nekem nem lányára, de vagyonára volt szükségem. Üssék, ha tetszik, nyomomat. Ugy bemaszkiroztam arczomat, hogy még Emilia, egykori kedves jegyesem sem volna képes ráismerni.“

Hogy mit érzett Emilia, midőn e sorokat elolvasta, azt tollam gyenge ecsetelni.

Szegény Völgyi Arthur a nagy megrázkódtatás következtében nehéz beteg lett, sokáig fektült; midőn aztán végre elhagyhatta az ágyat, akkor ügyeit kezdé rendezni.

Az elrablott vagyon nagyjából értékpapirokból állott, de pénz is jó nagy összeg volt. Völgyi éppen a fővárosba készült volt, hogy üzlete számára nagyobb mérvű bevásárlásokat tegyen; az elrablott pénzt e célból tette félre, — mert ő nem igen vásárolt hitelre, minélfogva sokkal olcsóbban jutott az eladó portékához, mint üzletársai, a kik hitelre vásároltak. Ily nagy veszteség után nem utazott a fővárosba, hanem levélben tett megrendelést, persze hitelre. Küldtek a nagykereskedők a fővárosból szívesen annyi árucikket, a mennyi csak kellett.

Hanem sajnos, — évek folytán a hitelezők száma annyira felszaporodott, hogy szegény Völgyi Arthur azt sem tudta, hol áll a feje.

Szerető hű neje — a ki vigasztaló anyala volt — egész önfeláldozással a saját ékszerait adta át neki, hogy nagy zavarából némileg kiségitse. De sokáig nem lehetett huzni, halasztani a dolgot, mert a végrehajtók jöttek s egyszer ezt máskor meg amazz irták fel.

A bukás tehát kikerülhetlen volt.

S a szerencsétlen Völgyi Arthur — akinek anyyi éven át fáradtsággal szerzett vagyonát egy éjjel elrabláék — rendbe szedte könyveit, bezárta üzletét s a kulcsot elküldte az illetékes törvényszékhez.

Aztán olyan bánat nehezült lelkére, mely vagyonának elvesztésénél sokkal kínzóbb volt. — Semmi vigasztaló szó nem volt képes őt azon gyöttrő tudattól megmenteni, hogy becsületben ragyogó nevéhez folt tapadt.

S minthogy a lélek a testtel szoros összeköttetésben van, az egyiknek kóros állapota, a másikra is kihat; ennélfogva a mélyen gyöttrő lelki bánat folytán súlyos beteg lett a szegény ember. Gyógyulásához nem volt többé semmi gyógyszer, semmi remény.

És a szerető férj, a boldog atya e szomorú földi létet fölcserélte az örök élettel.

A hű nő, a drága jó anya, forrón szeretett férje elvesztése miatti nagy bánata folytán — a férj halála után két hó múlva — szintén jobblétre szenderült.

Szegény, szegény Emilia.

Ma temették el anyját. Sirba szállt hát ő is, kihez fájó szíve a gyermeki szeretet egész rajongásával vonzódott.

Ott ül szobájába, mély fájdalomba merülve.

A lámpa fénye arczára veti világát. Oh mennyire megváltozott arca! Oly sáppadt, oly beesett az, mintha a sirból kelt volna fel; szeméit könnyek homályosítják.

Oh be tenger nagy az ő bánata! Mily iszonyú sok szenvedést mért rá a sors!

Szeretett egyszer életében, szeretett forrón, kimondhatatlanul, de rutul csalódott, Oda lett hite, oda az ábrándos lelkület, helyét elfoglalta a kétkedés, a szomorú való tudata, mely kíméletlenül rántotta le az ábrándok honában bolyongó lélekről az arany szálakból szőtt fátylat. Rút csalódásában azt hitte, hogy mindaz, mi szép, jó és nemesnek látszik: csak álca, mely alatt undok önzés és hazugság lappang; szerelem, férfui jellem: merő képtelenség!

Árván, elhagyatva áll a nagyvilágon. Az ősi lakra ki van tüze az árvavezés napja. S a ki ennek potom áron tulajdonosa lesz, mily lenézőleg fogja majd siettetni az egykor gazdag Völgyi Arthur egyetlen gyermekét, hogy szedje össze csekély holmiját és tisztaljon e házból, mert ennek most korlátlan ura ő!

Az az átkos szerelem okozta a szerencsétlenséget, a súlyos csapást, melyet szülőivel át kelle szenvednie; ez tette koldussá őket. Forrón szeretett, drága szülőt a bánat taszította sirba; igen, a bánat, melyet annak az alávaló embernek, a kit ő egykor képes volt ábrándos lelke egész erejével szeretni — ördögi gazsága okozott! Oh, tehát nem elég a kiállott sok szenvedés; — nem elég, hogy mindentől meg van fosztva, most még az önvád is gyötörje lelkét azért, hogy szerencsétlen szerelme miatt történt mindez!?

Szive elszorult. Valami csuklásszerű zokogás tört ki kebléből. Lelkét sötét kétségbeesés tölté el . . .

Egy kis üvegese tartalma néhány méregesepp minden megaláztatásnak, gyötrelmeknek, kétségbeesésnek véget vetne.

Ekkor tekintete a fájdalmas szűz anya képe esett, mely gyönyörű aranykeretben függött a falon, vele átellenben. Eszébe jutott, hogy edes jó anyja mennyit beszélt neki gyermekkorában a szűz Mária szenvedéseiről, midőn szent fiát keresztre feszítették.

Tűrni, szenvedni! ez a nemes lélek sajátja. A vallás tiltja az öngyilkosságot. Gyáva az, ki nem tud szembeállni az élet harczával!

Nem! . . . nem! . . . élni fogok! . . .

S térdreomlott a szűz képe előtt s kezeit imára kulcsolva, így fohászzkodott:

— Vigasztalj, oh szűz anyám! Vigasztald a szegény árvát! . . . Segélj meg, hogy a létért való küzdelemben, a szenvedések közepette le ne győzzön a kétségbeesés!

És ti drága jó szülőim! imádkozzatok érettem ott fent az örök Isten zsámolyánál!

Arczáról eltűnt a kétségbeesés kinyomata, s mintha a szűz anya sugallt volna egy jó tanácsot, hirtelen egy eszmétől megkapatva, felállott s az asztalhoz ülve, írni kezdett.

Egyik fővárosi lap szerkesztőségének irt, hogy lapjába tegye közzé, miszerint egy jó családból való árva leány, valamely jó házhoz, kis gyermekek mellé nevelőnőül ajánlkozik stb.

Borítékba helyezve a levelet, ráírta a címet s asztala fiókjába tevte. — Aztán megeredtek könnyei s darabig csendesen sirt. És úgy érezte, mintha lelke megkönnyebbült volna. Azt is érezte, hogy nagyon ki van merülve, tehát ágyára dőlt. S az álom jótékony anyala lefogá szempilláit . . .

Reggel tudatá nagynénjével, atyja nővérével, — ki néhány hét óta a háznál tartózkodott — hogy mire határozta el magát.

— De edes gyermekem! — mondá a néni könyezve — te oly gyenge, oly törődött vagy! nem való neked kis gyermekekkel bibelődni. Van nekem boldogult férjem után csekély nyugdíjam, megélünk abból ketteskén. — Ne menj el gyermekem!

— Érzem, hogy azon tudat, miszerint létem nem egészen haszontalan, hogy gyermekeket oktatlatok, jótékony hatással lehet lelkemre. Ne el-lenezze hát edes néni, elmeneteletem, mert e ha-

tározatomat úgy sem másítom meg. Remélem rendel az árvák Istene valami jó helyet.

A jó néni zokogva ölelé keblére a szegény sokat szenvedett teremtést; szeretete volna még tovább is lebeszélni szándékáról, de tudta, hogy ez ügyis hiába való fáradság lenne. Ismerte hűgának határozott jellemét, hogy a mit egyszer föltesz magában, azt többé meg nem változtatja.

Emilia póstára adta a levelet és várta, hogy az mit eredményez.

(Vége köv.)

A kis lutri húzása

Szeben, 1891. július 15.

55. 81. 79. 4. 32.

NYILTÉR.

E rovat alatti közleményekért semmi felelősséget nem vállal a Szerk.

Bizonylat.

Az „Első magyar gazdasági gépgyár részvénytársulat tek. Igazgatóságának

Budapesten,

külső vácz-út 7.

6) A „C. S.“ jegyü 3 1/2 lóerejű gőzcséplőgép, melyet Önöknél a mult évben vásároltam,

minden várakozásomat felülmulta

mivel többet képes végezni, mint más sokkal nagyobb gépek, miket már alkalman volt munkában látni.

Az önök készítményeit legjobban ajánlhatom.

Priblaka. 1891. februárius 1.

Stajnovic Stipon.

Csikvármegye alispánjától.

Sz. 1442—1891. bgy.

Pályázati hirdetmény.

Csikvármegyében Csikszereida székhelyvel rendszeresített s lemondás folytán üresedésbe jött

megyei állatorvosi

állásra ezenel pályázatot hirdetek, s felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1888 évi VII. tcz. 133. §-a értelmében felszerelendő folyamodványaikat 1891. évi augusztus hó 30-ig hozzám nyujtsák be.

Ezen állás 400 frt évi rendes fizetéssel és 200 frt úti általány élvezettel van egybekötve.

Csikszereida, 1891. július 15-én.

(1—3)

BECZE ANTAL,
alispán.

(4—10)

Kézi lóerejű járgányos és Gőzcséplőgépek, Szóró- és Baker-rosták, Triurók, valamint a magas kormány rendelete szerinti Tűzfecskendők és tűzoltószerek országos egységes tömlők, csavarok és a régi fecskendők átalakításai

Bendkívül olcsó áron megrendelhetők:

RIEMER EDE

„Első Székely Gépraktárában“
SZÉKELY-UDVARHELYT.

